

DAVID VJUESCAS



Anàlisi d'una misteriosa infecció

El contagi de pacients amb la malaltia de l'hepatitis C s'ha convertit en el problema sanitari número u del País Valencià. Fins ara 217 persones se n'han contagiades sense que a hores d'ara se sàpiga amb seguretat per quin mitjà s'ha produït la infecció.

Al País Valencià l'alarma social puja de to de dia en dia. L'afer dels infectats per hepatitis C en hospitals de la ciutat de València és ple d'incògnites, silencis oficials i estranyes teories. Tot començà el mes de gener d'enguany quan els serveis mèdics de l'empresa Telefònica detectaren un augment de la malaltia de l'hepatitis C entre els seus empleats. Els afectats havien estat operats a la clínica privada

La Casa de la Salut, propietat de la Congregació de les Germanes de Santa Anna, clínica que l'empresa utilitza per tractar els seus empleats.

El propassat 23 de gener Vicent Bosch, col·laborador mèdic de Telefònica i traumatòleg de La Fe, comunicava als serveis mèdics de Telefònica i als de l'hospital La Salut que un pacient operat per ell podia haver estat contagiats amb l'hepatitis C. Vicent Bosch asse-

nyalava com a possible responsable un metge del seu equip quirúrgic. Tot seguit s'iniciava una investigació interna dels serveis mèdics de Telefònica per esbrinar la greu acusació del metge Vicent Bosch. Així, el personal sanitari que opera habitualment els treballadors de Telefònica va haver de passar per unes proves capaces de determinar si cap d'ells era portador del virus.

Les anàlisis determinaren que

efectivament Juan Maeso, cap del servei d'anestèsia i reanimació de l'hospital públic de La Fe de València i facultatiu de La Casa de la Salud, era portador del virus de la malaltia i per tant, el principal sospitós d'haver causat la infecció. Una infecció que, a finals d'aquell mes de gener, encara ningú no s'atrevia a comptabilitzar en nombre d'afectats. El 3 de febrer, l'hospital de La Casa de la Salud comunicava oficialment a la Conselleria de Sanitat que Juan Maeso, tenia l'hepatitis C i que per tant havia decidit de prohibir-li l'entrada a les seues instal·lacions. No obstant això, Maeso continuà treballant a l'hospital La Fe com si no res a pesar que la seua obligació hauria estat comunicar als seus superiors que estava malalt.

Paral·lelament Iberdrola, un altre client de la Casa de la Salud, també detectà entre els seus treballadors un nombre molt elevat de malalts d'Hepatitis C. Finalment, Telefònica i Iberdrola respectivament, es rendien a l'evidència, reconegueren que alguna cosa estava passant i es decidien a denunciar els fets al jutjat d'instrucció núm. 9 de la ciutat de València, concretament la primera presentà denúncia el dia 16 de març i dos dies després ho féu Iberdrola. El dia 20 del mateix mes, els responsables de La Casa de La Salud, desolats, lliuraven un altre comunicat a la Conselleria de Sanitat de la Generalitat Valenciana. Aquesta vegada ja no es tractava solament de Maeso, sinó de l'existència d'un focus d'infecció d'hepatitis C al seu hospital. Era l'hora que el jutjat núm. 9 del cap i casal i el fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de València, Enrique Beltrán, començaren a investigar i a practicar diligències. En aquell moment el nombre infectats es calculava en una trentena, tot i que se sospitava que la xifra arribaria ser molt superior, tal i com ha ocorregut.

A finals del mes de març les sospites d'una infecció massiva ja s'estenien també a l'hospital de La Fe alhora que el nombre total de malalts començava a augmentar a



poc a poc fins arribar als 217 (159 infectats a La Salud, 49 a La Fe i 9 encara d'origen desconegut); una xifra, d'altra banda, que encara pot augmentar.

Milers de valencians, espantats per la possibilitat d'haver estat infectats, es troben ara pendents dels resultats de les anàlisis de sang que es fan encara als hospitals de La Fe i La Casa de la Salud per determinar si tenen o no la malaltia. Molts d'ells, centenars, són paradoxalment beneficiaris del pla de xoc de la Generalitat dissenyat per descongestionar les llistes d'espera de la sanitat pública tot desviant malalts a clíniques privades. Els resultats, segons la Conselleria de Sanitat, no estaran llestos fins d'ací tres mesos. Una espera plena d'angoixa.

Incògnites sanitàries. Des que ha esclatat l'escàndol totes les mirades dels tècnics del conseller Farnós s'han centrat en el metge anestesista de cinquanta-sis anys Juan Maeso, un professional amb una gran reputació i amb més de trenta anys d'experiència en diversos hospitals de la ciutat de València. Segons ha explicat aquests dies el conseller, Maeso és un adicte als opiacis des de fa anys i possiblement el focus de la infecció. La versió de la Conselleria diu que Maeso pot haver contagiats els seus pacients utilitzant la ma-

teixa xeringa amb què s'injectava. La teoria de la culpabilitat de Maeso esgrimida per la Conselleria per a explicar el cas no ha estat, però, suficientment provada i fins i tot Maeso ha amenaçat de portar als tribunals la institució. De fet, l'organisme públic només ha pogut trobar un nexa comú entre l'anestesista i la malaltia: almenys el 20% dels malalts anestesiat a La Casa de la Salud per ell pateixen l'hepatitis C. Però, i la resta?

A hores d'ara l'anestesista ha estat apartat de la seua feina a l'hospital La Fe i es troba lluny de les preguntes de la premsa. De moment sembla que Maeso espera fins que passe el temporal i dispose de xifres més exactes per intentar provar la seua innocència.

Metge i drogoaddicte? No cal dir que el prestigi de bon professional de què gaudia Maeso s'ha llançat a perdre per sempre. La recerca sobre la seua vida i la seua difusió pública l'han ensorrat totalment. Segons totes les informacions, la toxicomania de Maeso no era cap secret. Sembla que gairebé tots els seus companys de feina coneixien que era adicte als opiacis, per bé que aquesta circumstància no li va impedir de continuar treballant en la sanitat. "Quan Maeso entrava al dipòsit de medicaments de l'hospital -ha explicat a EL TEMPS una infermera

A la Plana de l'esquerra, La Fe de València. A la plana de la dreta, conferència de premsa del director general de Salut Pública de la Generalitat Valenciana, Francisco Bueno, acompanyat de dos alts càrrecs de la Conselleria de Sanitat.

Cap a la teoria de l'epidèmia

La Conselleria de Sanitat de la Generalitat Valenciana ha optat únicament per utilitzar l'anestesia Juan Maeso com a focus del brot epidèmic en una mena d'atrotinada fugida endavant. Ni el conseller Joaquim Farnós, un metge especialista en reumatologia de seixanta-tres anys jubilat per incapacitat permanent absoluta abans d'ocupar-ne el càrrec, ni el director general de Salut Pública, Francisco Bueno, no han sospesat en públic cap altra opció. Si va ser Juan



ARKIU / EFE

Maeso el causant del brot, com s'ho va fer per infectar els pacients? Segons la versió més difosa per la Conselleria, va ser per via parenteral, és a dir, via intravenosa, ja que Maeso utilitzava les xeringues i els productes opiacis utilitzats per anestesiar els seus pacients a fi de punxar-se. Un anestesista, generalment, fa la seua feina tot sol, sense la presència de cap altre metge. Mentre els metges es preparen a part per a l'operació, l'anestesista fa la seua feina. Una possibilitat, explicada per Bueno, és que l'anestesista va utilitzar les mateixes xeringues per drogar-se i per anestesiar els seus pacients moments abans de l'operació. Si això és cert, només pot haver vist alguna cosa estranya el personal sanitari, com ara els ATS que atenen les primeres passes d'una interven-

ció quirúrgica. Tot i això, fins ara no ha eixit cap membre d'aquest col·lectiu que acuse públicament Maeso.

Josep Vaqué, metge i professor de la UAB, tot escoltant aquesta hipòtesi, ha explicat a EL TEMPS com podria haver estat el contagi: "L'anestesista agafa d'un flascó del producte per anestesiar i se n'injecta uns centímetres cúbics. La resta del preparat va a parar a les venes del malalt, que automàticament és contaminat. Si

per qualsevol altre mètode, hi quedaren restes de sang fresca dipositades dins del flascó del producte utilitzat per anestesiar, el virus pot restar viu un parell de dies. Si s'utilitza aquest producte amb una altra persona... queda contaminada. Primer es punxaria ell i després el malalt. Potser, l'anestesista devia pensar que ell no tenia l'hepatitis C". Rafael Esteban, cap del servei d'hepatologia de l'Hospital de la Vall d'Hebron, i un dels millors especialistes d'aquesta malaltia, aclareix aquest darrer punt. "Hem de suposar que ell no ho sabia. De totes formes, als drogoaddictes els canvia totalment la personalitat, i moltes vegades no saben el que fan. En un hospital n'hi pot haver, accidentalment, un cas, però una epidèmia com aquesta és impossible". M. R.

de La Fe que vol conservar l'anonimat— ja sabíem tots que allà no es podia entrar perquè se suposava el que estava fent... Però no s'atrevia a denunciar-ho ningú perquè Maeso era el millor professional de tot València i a més es portava molt bé amb tots els seus subordinats. No deia mai que no, per exemple, a cap sol·licitud de dia de lleure que li demanaven. El cas és que molts professionals es guanyen també la vida en clíniques privades, i necessiten hores a la setmana per poder exercir."

L'antiga Seguretat Social fins i tot arribà a pagar a Maeso dos tractaments per intentar curar-lo de la toxicomania. Si és així, ningú no entén per què Maeso continuà exercint durant tant de temps. Farnós no s'ha estat de denunciar el que ell anomena "pacte de silenci" dels seus companys metges (vegeu EL TEMPS, núm. 724).

Per si no hi haguera prou amb la

multitud d'incògnites que encara envolten el cas, els hospitals involucrats tarden molt a donar solucions als afectats. La Fe ha habilitat —un mes després de fer-se públic el brot epidèmic— una oficina per atendre tots els casos d'aquesta malaltia suposadament contagiada a les seues intal·lacions. Aquests dies, centenars de persones intenten esbrinar si han estat contagiats, siga per Maeso o no, amb el virus de l'hepatitis C. La Casa de la Salut també ha obert una xicoteta oficina, que funciona des de fa unes setmanes, per tal d'investigar l'història mèdic dels pacients operats al centre. Les telefonades arriben a col·lapsar la centralita. Aquests dies l'angoixa i el patiment de molts ciutadans valencians és ben palpable.

Contagi o epidèmia? Fins ara, diem, Maeso ha estat la persona assenyalada, el responsable d'a-

quest sinistre afer segons autoritats, mitjans de comunicació i professionals. Es dona per segur. Però ningú —i menys encara els especialistes mèdics—, no han declarat encara de manera directa que es tracta d'una epidèmia, i això al marge del paper de l'anestesista. Amb tot, en privat, més d'un metge parla d'epidèmia.

De moment, la Conselleria de Sanitat ha delimitat les investigacions i se centra a hores d'ara en totes les operacions en què va intervenir Maeso durant els darrers tres anys a pesar que ja han començat a aparèixer casos de principi dels anys noranta. "Es podria donar una situació híbrida: que Maeso haja encomanat el virus a uns quants pacients i que la conselleria prove d'amagar una epidèmia d'hepatitis C. Cal recordar que l'hepatitis és un mal endèmic de València per la seua fàcil transmissió per l'aigua", explicava fa uns dies una metgessa que treba-

lla habitualment a la clínica de La Salut.

D'altra banda, irònicament, molts metges han assenyalat que algunes denúncies d'afectats poden respondre a la perspectiva de futures indemnitzacions..

Tots els experts mèdics consultats pel setmanari EL TEMPS coincideixen a assenyalar que l'hepatitis C és una malaltia que s'encomana per la sang o pels seus productes derivats, com ara el sèrum. Segons va informar fa uns dies la cadena televisiva Tele 5, set pacients de La Fe van agafar l'hepatitis C fa quatre anys després de rebre sang contaminada procedent dels Estats Units. Josep Vaqué, professor d'epidemiologia de la Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona i responsable del Departament de Medicina Preventiva de l'hospital de la Vall d'Hebron, considera que les transfusions de sang contaminada són la causa més probable del contagi. "S'ha de controlar -comenta Vaqué- si la sang donada als hospitals conté malalties, mirar simplement si el donant té anticossos de l'hepatitis C. Però es poden trobar amb allò que anomenem l'efecte finestra d'un malalt, és a dir, que a la sang donada es trobe el virus però les anàlisis no el detecten perquè l'individu que ha donat la sang no ha desenvolupat la malaltia. El professor Vaqué reconeix que "tothom sap que l'hepatitis C és una malaltia de risc ocupacional dels metges. Personal sanitari com ara cirurgians, ginecòlegs o sanitaris la poden agafar fàcilment". I és per això que els metges de Barcelona tenen a la seua disposició una unitat d'atenció per als problemes d'infeccions víriques i fins i tot d'addicció a qualsevol tipus de droga.

El fet és que a València, amb Maeso com a responsable o no, continua creixent la llista d'infectats. El final d'aquest episodi, que totes les forces polítiques i socials qualifiquen de gravíssim, encara sembla molt lluny.

Mario Reyes

OPINIÓ

Terra poc mítica

Fins el 1990 hi havia un grup d'hepatitis que no es podia catalogar ni entre les causades pel virus A ni entre les provocades pel virus B. Per això en deien hepatitis "no A no B", amb una doble negació que assenyalava el que no era, per desconeixement d'allò que realment era.

Els primers anys de la dècada dels anys 90 ja s'havien caracteritzat tres nous virus de la malaltia de l'hepatitis, que, seguint l'ordre alfabètic habitual, s'anomenen C, D i E. I les ciències biomèdiques actuals permeten que, un cop identificats els virus, es puguin caracteritzar a fons. Per això, de l'hepatitis C, se'n saben molts detalls des de fa uns anys.

Entre els detalls que se'n saben, hi ha el de les vies de transmissió. Bàsicament, el virus de l'hepatitis C es transmet per via parenteral, és a dir, per la sang, mentre que hi ha menys probabilitats de transmissió per altres vies com ara esperma o líquids vaginals.

Quan una malaltia té les vies de transmissió ben conegudes i establertes, controlar-la pot ser molt més fàcil. No és com un virus que es pugui transmetre per via aèria en què s'ha de seguir un itinerari molt concret. I si no es controla prou ràpidament l'expansió del virus, tampoc no resulta difícil d'esbrinar com s'han infectat els malalts.

Per això, que una mena d'epidèmia d'hepatitis C passi absolutament inadvertida fins que ja ha afectat més de dos centenars de persones sembla poc normal. S'ha sabut que un fet semblant que havia passat al Principat fou descobert quan només en constaven tres casos. Una actuació ràpida i diligent permet d'aturar la possible expansió d'un virus.

En el cas de l'hepatitis C al País Valencià resten encara molts punts sense esclarir a l'hora d'escriure aquestes línies. Però els virus tenen un altre avan-



Xavier Duran

tatge: el seu material genètic és una marca perfecta per a estudiar d'on provenen. En el cas del virus de l'hepatitis C es pot establir amb una seguretat absoluta si la infecció ha vingut a través d'una certa persona o no. O anar a parar a la possible font del contagi. Tant si ha estat un

metge irresponsable com si ha estat una partida de sang insuficientment analitzada. El virus deixa la seva signatura.

Però aquesta necessària recerca de la font d'on provenen els problemes amb què diverses persones, sense cap culpa, s'han trobat, és només una part de la història. Potser s'arribarà a culpar una persona concreta, així com les que coneixien uns hàbits gens recomanables i el perill a què s'exposaven els malalts tractats. Potser fins i tot aquesta pista es revelarà falsa, o potser només explicarà una part dels casos. Però el que quedarà sempre és la pèssima gestió d'uns governants que no van saber evitar que un contagi per vies ben definides s'anés escampant per uns centres hospitalaris concrets.

Deia el conseller de Sanitat de la Generalitat Valenciana, Joaquim Farnós, en una entrevista al *Telenotícies* de TV3, que no se sentia responsable del que ha passat, perquè entre els requisits per a ser conseller no hi ha el de ser endeví. Però entre ser endeví i no tenir la capacitat d'encarar-se amb els problemes o, si més no, de minimitzar-ne els efectes hi ha una llarga distància. A l'hora d'inaugurar parcs d'atraccions o contractar cantants populars, tots se senten responsables. A l'hora, però, de fer gestions menys vistoses, tanmateix molt més importants des del punt de mira humà, s'escuden en la incapacitat de llegir les boles de vidre.

Deixar-se governar per certes persones fa pensar que vivim en una terra poc mítica i que, en canvi, cada dia entrem, de ple, en el port de l'aventura.